

Simon Stjernholm: *Lovers of Muhammad. A Study of Naqshbandi-Haqqani Sufis in the Twenty-First Century*. Lund: Centre for Theology and Religious Studies, Lund University, 2011. 326 s. (PhD dissertation) (Lund Studies in History of Religion 29).

I Europa har religiøse fellesskap med rot i sufi-tradisjoner gjerne vært relativt homogene fellesskap med religiøs forankring i en autoritet (*shaykh* eller *pir*) i et annet land enn bostedslandet, med kulturell og geografisk tilknytning til medlemmenes eller deres foreldre/besteforeldres opprinnelsesland og med et felles språk som ikke er bostedslandets språk. Dette bildet er i endring, med bevegelser som er forankret i tradisjonelle sufi-praksiser og som har utgått fra en tradisjonell institusjonalisert orden (*tariqa*), men som har en heterogen tilhengerskare med store variasjoner med hensyn til geografisk, religiøs og kulturell bakgrunn, og som benytter et nytt språk, det lokale, som et felles språk, gjør seg gjeldende. Det er i studiet av slike bevegelser Simon Stjernholms PhD-avhandling gir et empirisk og analytisk bidrag, gjennom hans presentasjon av deler av Naqshbandi-Haqqani bevegelsen slik den fremstår i London på 2000-tallet. Hans studie fokuserer på religiøse øvelser og åndelig praksis så vel som den generelle sosiale interaksjonen i deler av denne bevegelsen, og gjennom sin etnografiske studie beskriver han aktivitetene og den omkringliggende diskursen til, nesten utelukkende mannlige (med to unntak, se s. 175 og 223), medlemmer i bevegelsen.

I henhold til Stjernholm plasserer Naqshbandi-Haqqani bevegelsen seg innenfor "tradisjonell islam", i den forstand at Shaykh Nazim påstår seg inneha åndelig autoritet gjennom å være arvtaker av en lære gjennom en rekke av autoriteter (*silsila*) som strekker seg tilbake til profeten Muhammads nære venn Abu Bakr (s. 108, 121). Shaykh Nazim, og hans stedsfortreder i USA og Europa, Shaykh Hisham Kabbani, hjemler dermed sin legitimitet i fortiden, samtidig som de henter autoritet gjennom å forfekte direkte åndelige møter med Profeten selv (s. 110). Når autoriteten først er etablert, kan den også overskride de tradisjonelle rammene, gjennom å inkludere praksiser som tilhører andre sufi-tradisjoner, som kampsporten *silat* (s. 157), og meditasjonsformene *hadra* (s. 163) og snurring (s. 161). Stjernholm forstår denne inkluderingen som et ledd i en prosess for å popularisere meditative åndelige øvelser (*dhikr*) (s. 165), og dermed popularisere både sufisme og islam som sådan. Gjennom sine skrifter og sin lære etableres en diskurs som er skarpt kritisk mot på den ene siden en modernistisk, sekulær, rasjonalistisk "vestlig" kultur og på den andre siden mot en modernistisk, fundamentalistisk "wahhabisalaafi" trend, og bevegelsens ledere har gjennom ulike initiativer, med ulik grad av suksess, forsøkt å posisjonere seg selv som bærere av "sann islam" i en videre forstand (s. 243).

Stjernholms empiriske materiale er samlet inn gjennom tilstedeværelse ved en rekke anledninger i sentra i London og på Kypros, hvor bevegelsens åndelige leder Shaykh Nazim har sitt sete, og inkluderer også utvalgte skrifter. Flere av disse publikasjonene er nedskrevne foredrag og vitner sammen med det øvrige materialet om den vekten denne bevegelsen legger på den personlige åndelige erfaringen og det personlige møtet mellom den åndelige lærlingen (*murid*) og den åndelige lederen (*murshid*). Slike møter viser seg å være avgjørende for mange av Stjernholms informanter, både for deres åndelige utvikling og for de livsvalg de foretar seg. Selv om Stjernholm selv tar utgangspunkt i en vanlig definisjon av *tariqa* som en sufiorden (s. 3), hevder han at *tariqa* bør forstås mer som et personlig forhold mellom en *murshid* og en *murid*, som også manifesteres i et fellesskap og en kollektiv identitet (s. 235). Paradoksalt nok ser det ut til at det fysiske møtet i moderne tid ikke er avgjørende for dette forholdet (s. 193).

Stjernholm etablerer med sin beskrivelse en narrativ som, til tross for at han innledningsvis posisjonerer seg selv som en ikke-deltagende observatør, også kommer til å bli en selv-fremstilling. Stjernholms egen posisjon kan innimellom fremstå som noe problematisk, spesielt i de tilfellene hvor han tydeligvis ikke selv har klargjort premissene med sine informanter (eksempler s. 155, 173). Posisjonen som utenforstående observatør er ikke enkelt å opprettholde i en inngående studie av en bevegelse som promoterer en livsstil hvor nettopp deltagelse, aktivitet og refleksjon alle er nødvendige elementer og forutsetninger for innsikt. Stjernholm sjonglerer mellom sitt perspektiv som en, innimellom litt overraskende kunnskapsløs, observatør (se eksempel s. 154), og en mediator for de troendes selvforståelse. Han foregir å legge mest vekt på den måten medlemmene selv forstår og opplever sitt eget engasjement, og riktignok får Stjernholm frem et mangfold av stemmer blant Naqshbandi-Haqqani bevegelsens tilhengere. Imidlertid fokuseres det likevel minst like mye på hvordan bevegelsens ledere posisjonerer seg og bevegelsen innenfor en bredere diskurs i samtiden.

Nora S. Eggen
Stipendiat, Oslo

F. LeRon Shults och Jan-Olav Henriksen (red.), *Saving Desire: the Seduction of Christian Theology*. Cambridge: William B. Eerdmans Publishing Company, 2011. 194 sid.

Bokens omslagsbild provocerar intimiteten. Berninis Teresa: hennes extatiske marmoransikte i närbild. Halvslutna ögon, halvöppen mun. Begär. Extas. Teologi? Antologin *Saving Desire: the Seduction of Christian Theology* består av åtta artiklar samt introduktion av F. LeRon Shults och epilog av Jan-Olav